

9(-12)

INITIA HISTORIÆ VACCINATIONIS IN SVECIA

QUÆ

VENIA EXPERIENTISS. FACULT. MEDICÆ UPSAL.

D. 24 MAJII 1817 IN AUDITOR. MEDIC. H. A. M. S.

P. P.

CAROLUS ZETTERSTRÖM

MED. DOCT. PROFESS. REG. FACULT. MED. ADJUNCT.

REG. COLLEGII SANITATIS MEMBR. HONORAR.

ET REG. ACAD. SCIENT. STOCKH. MEMBR.

ET

NICOLAUS LAUR. RAHMSTRÖM

STIP. REG. BOTHNIENSIS

PARTICULA TERTIA

UPSALIÆ excudebant ZEIPEL ET PALMBLAD.

KONUNGENS
TROMAN, FÖRSTE EXPEDITIONS - SECRETERAREN

UTI

JUSTITIE FÖRDELNINGEN

AF KONGL. MAJTS OCH RIKETS CANZLI

VÅLBORNE HERR

JOHAN MATTH. von KJÖRNING

SAMT

VÅLBORNA FRU

ULRICA ELEON. von KJÖRNING

FÖDD VON POST

Ansen, Ädle Välgörare, med välbefog dessa åt Eder hel:
gade blad — det första, men svaga offret af min lifliga
tacksamhet — och upptagen med godhet, att de blifvit
pryddé med Edra namn, de dyrbaraste mitt hjerta känner!

NILS LOR. RAHMSTRÖM.

KONUNGENS
TROTJENARE, CAPITENEN, ÖFVER-STYRESMANNEN
ÖFVER
SALPETER-SJUDERI-VERKEN UTI STOCKHOLMS,
UPPSALA OCH VÄSTERÅS LÄN
HÖGÅDLE
HERR CARL THEOD. EDMAN
SAMT
HÖGÅDLA
FRU ANNA ELISABETH EDMAN
FÖDD LÖFMAN

Med den största fägnad begagnar jag detta tillfälle, för att offenteligen förklara min stora förbindelse för den utmärkta godhet, med hvilken jag af Eder så länge blifvit omfattad. — Emottagen då dessa blad såsom ett vedermåle af en trogen erkänsla, som under hvarje tidens växling skall åtfölja mig !

NILS LOR. RAHMSTRÖM.

VIRO

ADMODUM REVERENDO ATQUE PRÆCLARISSIMO

PHILOSOPHIÆ MAGISTRO

DOMINO OLAVO TUNWALL

IN STIGSJÖ COMMINISTRO

FAUTORI AMICISSIMO

AD CINERES USQUE COLENDO

S A C R U M

voluit, debuit

NICOL. LAUR. RAHMSTRÖM,

Die 2 Junii, Stockh. Posten N:o 122. "Paris d.
13 Maji. ---- Wår skicklige Låkate Goetze har, i
anledning deraf at illasinnade personer, förmödeligen af-
undsfulle medbröder, utspridt om honom at han över-
givit den gamla Kopypmpnings Methoden och
antagit ympningen med Kokoppor, förklarat i Moniteu-
ren at detta år aldeles ogrundadt och at han skulle för-
tjent förebråelser af alt klokt folk, i händelse han, efter
40 års ösvertigelse om förträffligheten af den gamla
inoculerings-methoden, kunnat förkasta denna och obe-
tänksamt följa et nytt System, hvars pålitlighet icke är
styrkt genom en så lång erfarenhet."

Die 24 Julii, Ibid. N:o 165. "London d. 7 Julii.
Hårvarande vänner af ympningen med Kokoppor haf-
va nyligen med en middagsmåltid, hvartil öfver 100
personer infunno sig, firat årsdagen på hvilken denna
ympning uptäcktes."

Die 14 Augusti, Ibid. N:o 183. "Wien d. 25 Julii
--- Kejsaren har updragit åt hår varande Låkate at ym-
pa Kokoppor på 30 Barn, att noga följa denna ope-
ration ifrån början til slut och at derefter afgisva til
Hans Maj:t en fullständig berättelse om förfloppet."

Die 28 Augusti, Ibid. N:o 195. "Køpenhamn d. 15
Augusti. Åfven här har man gjort flera förlök med
Kokoppypmpningen, hvilka nästan alla aflupit efter
önskan." Cfr. Stockh. Post - Tidn. N:o 103, d. 31
Augusti.

Die 2 Septembr. Dagligt Allehanda. N:o 199.
"Underrättelse om de nu så almånt omtalte
Kokopporne och deras ympning på men-
niskor." E "Ymp.

"Ympning af de så kallade Kokoppor är et infall af en Engelsk Låkare vid namn JENNER, hvilken tog sig anledning, af et utslag som ibland upkommer på Ko-spenar och liknar koppor, at försöka ympa detta på menniskor.

Nyfikenheten at enligt dessa tankar göra verkliga försök, smittade straxt många flere hans Landsmän, sedan Tylkar och åwen Fransoser. Man påstår at denne ympning, (hvarigenom en icke mycket stark eller farlig iukdom hos menniskor skall upväckas, ehuru andre ock påstå at några försök flagit illa ut) skall förekomma mennisko-kopporne, så at de samma aldrig skola angripa den, som blivit ympad med Kokoppor.

Nu är denna method och dese försök föga öwer 3 år gamla, så at genom en saker årfarenhet ingen ting ännu på längre tid, om pålitligheten eller faran deraf kan utrönas. Emedlertid ifras unge osörfarne Låkare på flere orter med dese försök, men de äldre och erfarnare åro endast upmärksamme på utgången. På många ställen göra Regeringarne ingen upmärksamhet vid dese försök, som dock röra mennisko-lif, men i Preusen är en ganska hålfsam Förrordning i ämnet nyligen utgiven, hvarigenom försök väl tillåtas, men af inga andre än beprövade Medici och Regements-Fålskärer, utan åro de yngre förbudne at sig dermed på egen hand befatta, hvarefter Öwer-Collegium Medicum i Berlin är anbefalt at i anledning af de inkomne berättelserne gifva Konungen uplysnings häruti.

Det ser betänkt ut at villa flytta kreaturens sjukdomar in på mennisko-slägtet och åtminstone hittils rår den öfvertygelsen, at vissa sjukdomar ej kunna vara gemensamma

samma emellan menniskjan och dem. Ånnu mindre säkerhet synes vara i det hoppet, at genom ympning af Kokoppor, som troligen är en egen sjukdom hos kor, Mennisko-kopporne skola kunna fördriwas från ester-kommande. Arfarenheten allena skal giwa utslag däröm." Auctorem hujusce narrationis investigandi conatus mihi hucusque non successit.

Die 22 Septemb. Stockh. Posten. N:o 216. "Frankfurt d. 5 Sept. En ganska håftig Skrift mot ympningen med Kokoppor är här nyligen utkommen. Redan sjelfva titeln röjer bitterhet. Den lyder sålunda: D. EHRMANN, über den Kuhpocken . Schwindel. Eine Vertheidigung gegen die Brutal-Impfmeistere D. LEHR und D. SÖMMERRING."

Die 25 Septemb. Ibid. N:o 219. "Paris d. 7 Septemb. JEAN de BRY, för detta Envojé i Rastadt och nu Prefekt i Besançon, har med framgång låtit ympa Kokopporna på sig och sin familj."

Die 19 Oktob. Stockh. Post-Tidningar N:o 124. "Köpenhamn d. 3 Oktob. Alle våre Låkare åro i Dagbladen anmanade, at sammanträda i en Commité, för att undersöka utslaget af de försök, som dels redan blifvit gjorda, dels ånnu göras med ympningen af Kokoppor."

Die 22 Oktob. Ibid. N:o 125. "Constantinopel d. 12 Septemb. En ung Tysk Låkare, vid namn HESSE, har redan gjort Kokoppymningen hos Frankerna i Constantinopel allmän; och Engelska Ambassadörens Lå-

kare

Kare SCOTT, har affskickat Kokoppvar til Ostindien. Engelska Ambasaddorens Fru, Lady ELGIN, har i dena vecka nedkommit med en Dotter, på hvilken man redan låtit ympa Kokoppor." Cfr. Stockh. Posten N:o 248, d. 30 Octob.

Die 3 Novemb. Stockh. Posten, N:o 251. "Köpenhamn d. 20 Octob. Under d. 14 Octob. innevarande år har för Lif-Medici ÅASKOW och GULD-BRAND, Justitierådet och Professoren CALLISEN samt för Professorerne WINSLOW och WISBORG et Constitutoriat af följande innehåll blifvit utfärdadt: som ympningen med Kokoppor, eller den så kallade Vaccinationen måste, enligt den erfarenhet man derom åger, anses för en upfinning af största vigt, och då de försök, som, enligt Collegii Medici berättelse, blifvit dermed anställda så väl här som på andra orter, förtjena en synnerlig upmärksamhet; så är Hans Majestäts nådiga vilja och besällning, at N. N. genast sammanträda i en Comité, för att samla alla till denna sak tjenande upplysningar, pröfva de anställda försöken och sedanmera till Kongl. Maj:t afgifva et Betänkande med förslag till den närmare åtgård, som Comiterade kunna i detta affeende finna nödvändig." Cfr. Stockh. Post-Tidn. N:o 132, d. 7 Novemb. Dagligt Allehanda N:o 250.

Die 10 Nov. Ibid. N:o 257. "Köpenhamn d. 24 Octob. Den af Konungen tilfördordnade Comité i affeende på ympningen med Kokoppor, har anmant alla hårvarande Läkare att til Comitén insända fullständiga underrättelser om alla de personer på hvilka de ympat berörde koppor. Dessa personers Föräldrar och anhöri-

ge

ge åro jemväl anmodade at til Comitén ingifva de uplysningar som kunna meddelas angående Patienternes förhållande under sjukdomen." Cfr. Stockh. Post-Tidn. N:o 135, d. 14 Nov.

Die 26 Novembr. Ibid. N:o 271. "At en öfverfättning af *Traité de l'Inoculation vaccine par BALLHORN et STROMEIJER* är färdig at lämnas åt trycket tillkännagifves, för att undvika en obehaglig collision." Idem indicatur in N:o 278.

Suam et hoc anno de progressu Vaccinationis notitiam plerique saltim medicorum Sveciae hisce rerum novarum nuntiis debent publicis, qui, a reprehensionibus aliquot, si discesseris, quas præconceptæ opiniones, respectus rerum privatarum, animus contradicendi et alii nauci hominum ex aspectu rei novæ et improvisæ inflammati affectus effundunt, omnes de præstantia Vaccinationis, quæ absque ullo vitæ et valetudinis discriminе corpus humanum a variolis innoxium reddit nec interea unquam contagium ad alios transmittit, probata adferunt testimonia. Ex his, ne sim multus, certiores sunt facti, Vaccinationem non istis laborare incommodis 21), quæ maxime

21) Periculum non semper abesse a variolis institutiis atque contaminationem per illas æque celeriter ac per naturales disseminari, annales Medicorum et extraneorum et nostratum alibi atque alibi multis probant testimoniis. Unum in fidem et alterum adferre juvat.

-- "bey der besten Behandlung kann dennoch zuweilen die Menschenpockenimpfung tödtlich werden und üble Metastasen machen, -- und zweyten wird daby immer wieder neuës Pockengift erzeugt und die Ansteckung unterhalten," &c. System der practischen Heil-

maxime in causa fuere, cur non insitio variolarum umquam apud vulgus in universum adprobari neque ab imperant-

kunde &c. von D. CHRISTOPH. WILHELM HUFELAND. 2:ter B. 2:te Abtheilung. Jena und Leipzig 1805. p. 135. Cfr. EJUSD. Journal der practischen Arzneykunde &c. 13:ter B. 2 St. p. 142; 14:ter B. 3 St. p. 136.

-- "it must be confessed, that a practitioner may be deceived if, with every attention to the preparation and mode of treatment, he expects never to see a troublesome, or even a fatal, case of inoculated small-pox. A Treatise on febrile Diseases &c. By A. PHILIPS WILSON. Vol. II. Winchester 1800. p. 288.

-- "for the inoculation of a single child often infects a whole neighbourhood; so that it is alledged, and in many places even appears from the bills of mortality, that upon the whole the deaths by this disorder have rather been increased than diminished since the Introduction of inoculation." Ibid. p. 239. Cfr. p. 291; et Practical observations on the inoculation of the Cow-pox: &c. By JOHN ADDINGTON. Birmingham. 1801. p. 24.

"Men emedan man, ehuru långt man och hunnit uti ympningskonsten, och ehuru oändeligen mycket staten därigenom vinner, likväl icke är i stånd at gå i borgen för en enda persons lif; &c. Wecko-Skrift för Läkare och Naturforskare i:a Bandet Stockholm 1781. p. 57.

"fick svåra sammanflytande kopper och i alla delar lika med svåra smittkopper" &c. Ibid. 10:de Bandet p. 282.

"Och som den sistna blef död bisigar jag här Relationen int Extenso til andras varning;" &c. p. 292.

-- "hvarföre ock ingen ympning företages innan epidemien infinner sig, ty jag anser för samvetsak, at genom ympning utbreda smittan, hvilket latt kan hånda och ofta har skejd;" Ibid. 13:de B. p. 262. Cfr. 10:de B. p. 272, 278.

-- hvarvid jag måste bekänna at en stor del af de ympade barnen

perantibus edito statui potuerit, quamque ob rem numerus a variolis in Svecia extinctorum annis, vaccinationem proxime antecedentibus, parum minor atque ante infisionis initium fuit. Vide Not. 5 et 14.

Cum itaque Medici nostrates in genere prospera quævis a vaccinatione sperarent multaque eam ac felici experientia Parisiis, Viennæ, Berolini atque alibi jam diu tentatam esse scirent, sed non in patria, etsi quotidie infantum cruciatus, quotidie matrum patrumque filios sihasqne variolis aut amissos aut horride mutilatos vel deformes lugentium ploratus et mille de vaccinatione quæstiones audire et tolerare cogerentur, nullam hujus rei, anno licet et hoc in exitum jam vergente, publicam observarent curam, ne ullo quidem verbo alicubi commemorari, vaccinationem apud nos vel saltim tentari oportere, nullus mirabitur, si usquequa queritaretur: soleane Svecia, alias nulli gentium secunda in civium salute ruenda, hanc recusabit opem? Quis sinister et male volens genius in Svecia vaccinationi obstat? Neque cuiquam ex inopinato erit, si ille minus commode audiret, qui posthac hanc artem obterere ausus esset.

Quam

hade sjukdomen i lika hög grad med dem som på naturligtvis blifvit smittade; &c. 13:e B. p. 324.

Auctor Commentationis: Kopporna kunna utrotas &c., (Not. 7 citatæ) in p. 8. hæc habet: Jag har ympat öfver 500 Barn i naturliga koppor, och 500 gånger varit i ångest för utgången. Ingen Läkare af årfarenhet kan frikalla sig ifrån denna bekännelse. Bland det antal jag ympat, har blott en enda dödt; men jag tillskrar upriktigt at 100:de varit på vägen at blifva et rof för smittan." &c.

Quam injucundus igitur omnibus veris Medicis audiatur rumor, Medicum Sacrae Majestatis Primum &c. Sv. HEDIN ex occasione responsi ad illos, quibus vaccinationis dijudicandæ cura Parisiis demandata erat, variis difficultatibus et dubiis in medium prolatis, ab invento JENNERI detrahere sategisse et contra ea optimo cuique quam lætabilis, qui aiebat, vaccinationem in Scania jam florere ope nobilissimi Doctoris MUNCK af ROSEN SCHÖLD, per se patet.

His aliisque multiplici, crescent etenim eundo, accessione facta, indies increbrescentibus, non aliter Medicorum tantum non omnium atque aliorum egregie conditorum hominum, saluti publicæ optime consulentium, sedula percunctatio et mirifica vaccinationis successus audiendi exspectatio erat ac, quæ bonum prudentemque tenet medicum sub tempore judicii febris, si parvis liceat componere magna, sollicita signorum vel minimorum observatione et mutationis secundæ spes.

Hæc inter provenit liber 22), quem rumoris nescio quid tristis, quæ vaccinationi non faverent, in medium prolatarum esse afflaverat. Et sane quid istiusmodi proutulit.

22) "Första Afdelningen af andra Tomen Wetenskäps Handlingar" (Journal ?) "fö r Läkare och Fältskärer, är af trycket utkommen &c. --- Den utkomne afdelningen säljes &c. - HEDIN" Stockholms Posten 1801, d. 5 Decemb. N:o 279. In hoc numero primum vocabula: at, et, sit, skal, &c., dupplici littera (att, ett, sit, skal) exscripta esse indicare juvat, ne disimilitudo eorum, quæ ex Stockholms Posten jam attulerimus, lectorem forte offendenterit.

PROPOSITA MEDICA.

VII.

In variolis, et humanis, seu contagione fortuita sint seu infestatione procreatæ, et vaccinis, præter affectionem cutaneam, pustulas loquor aut vesiculas, alia quædam affectio totius corporis a), febris variolis propria, variolosa dicta, adeo necessaria censetur, ut variolæ, illa universalis affectione desiderata, pro localibus tantum habeantur exanthematibus, quæ corpus humanum a variolarum recursu non tuentur, illa vero tempestive prægressa vel conjuncta, pro veris censcantur, quæ hominem adeo tutum irnoxiumque reddunt, ut contagione harum specierum variolosa iterum corripi nequeat, vel pro iis, quæ non bis eundem hominem afficiunt.

VIII.

a) WILSON l. c. p. 175, 186; REIL l. c. p. 246, 257, 272, 274, 353, 368; MUNCK af ROSENSCHÖLD Till Allmänheten om Kokoppor &c. Andra Uppl. p. 14.; EJUSD. Relatio ad Reg. Colleg. Medic. d. 23 Octobr. 1801, infra typis exscribenda; EJUSD. Förslag till hämmande af Koppfarsoten, &c. p. 28. — Ex eo autem, quod universalis hæc affectio non in variolis solum vaccinis, verum etiam in morbillis et scæratina aliquando desiderata fuerit, autumamus præpropere ita colligi: "Es ist daher wohl unrichtig, dieses Allgemeinleiden als etwas den wahren Kuhpocken wesentlich zukommendes zu betrachten, wie einige Ärzte dieses wollen (JENNER, HUNOLD, UEBERLACHER). Der örtliche Verlauf des Uebels ist immer die Hauptfache." Die specielle Therapie nach den &c. D. AUG. GOTTL. RICHTER, herausgegeben von D. GEORG AUG. RICHTER. 2:ter B. p. 364. — Neque vero non paullo infra idem auctor hæc habet: "Es giebt also vielleicht auch eine wahre Kuhpockenkrankheit ohne Exanthem, wie man dieses auch bei Blättern, Masern und Scharlach will beobachtet haben (SACCO)." l. c. p. 369.

VIII.

Sed cum hæc affectio totius corporis vel febris variolosa in variolis humanis interdum, et in vaccinis fere semper, sit adeo levis, ut vix observari poscit, certum non exhibet indicium, ex quo in omni casu variolas perpesus ab earum recursu immunis prædicari queat, hujus quoque quæstionis non parum difficultatis habet decisio, an homo seneat tantum variolis (naturalibus, insititiis, vaccinis b) laborare possit?

b) Variolæ autem vaccinæ etjam hoc respectu alias antecellunt, nam post VIII. l. IX ab infitione diem halo circum vesiculos vaccinas provenit erysipelatoso phlegmonoidea, quæ totum corpus a contagione vaccina revera effectum esse indicat. Journal der practischen Arzneykunde &c. von C. W. HUFELAND 14 B. 1:es St. p. 67; 23 B. 2:es St. p. 115, 138; REIL l. c. p. 353, 367.

IX.

Illum etenim, qui variolis bis laborasse traditur, seu naturales sint (Proposit. Medic. XI), seu insititiæ (Journal der practischen Arzneykunde &c. von C. W. HUFELAND. 10:ter B. 2:es St. p. 196), seu vaccinæ (Ibid. 14:ter B. 1:es St. p. 8.; 23:ter B. 2:es St. p. 142), aut in primo dicunt aut in secundo earum decus febri vacasle variolosa, (vel, quod idem valet, areola erysipelatosæ, si de vaccinis est sermo) quæ tanti haberet momenti, ut illa sola absque affectione cutanea per omnem vitam a variolis tueatur. DAV. von SCHULZENHEIM: Berättelse om Koppors ympande, &c. Stockh. 1756. p. 83 - 87; Berättelser, inlåmnade til Kongl. Colleg. Medicum rörande Medicinal-Werkets tillstånd i Riket, &c. Stockh. 1765. p. 19. — JON. GUST. ACREL: Dissert. in variolar. infitionem observationes, &c. Upsaliz 1788, p. 9. — RICHTER l. c. p. 369.
